
Porteføljeplan

Gjelder fra 2026

Samisk samfunn og kultur

Innhold

1	Utfordringsbilde	2
2.1	Porteføljens avgrensning.....	3
2.2	Finansiering	3
2.3	Utvikling av porteføljen	4
3.	Mål for porteføljen	5
4.	Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak	5

Om porteføljestyling

Gjennom porteføljestyling skal Forskningsrådet utvikle sin totale prosjektportefølje strategisk og helhetlig for samlet sett å oppnå [målene som regjeringen har satt for Forskningsrådet](#), etterleve [vedtektene](#) og bidra til mål og prioriteringer i [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#). Porteføljestyrene skal, hver for seg og samlet, følge opp disse overordnede føringene og realisere Forskningsrådets [strategi](#) innenfor sine respektive porteføljeområder.

Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Planen gjelder inntil det er behov for oppdatering.

Porteføljeplanen iverksettes gjennom en investeringsplan som oppdateres årlig med utgangspunkt i en porteføljeanalyse basert på tilgjengelig statistikk om porteføljen og øvrig nasjonal og internasjonal FoU-innsats. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine tilgjengelige midler til ulike utlysninger og andre tiltak. Porteføljeanalysen ligger også til grunn for porteføljerapporten, som er porteføljestyrets årlige rapport til Forskningsrådets styre om egen aktivitet og porteføljens måloppnåelse. Analysen er også et viktig grunnlag for porteføljestyrets innspill til Forskningsrådets budsjettforslag og for Forskningsrådets årsrapport.

1 Utfordringsbilde

[Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#) beskriver sentrale samfunnsutfordringer og angir tre overordnede mål og seks tematiske prioriteringer som alle er relevante for samisk forskning. Målene om miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft, samt høy kvalitet og tilgjengelighet i forskning, er særlig aktuelle for samiske samfunn og institusjoner. LTP omtaler urfolksperspektivet hovedsakelig innenfor temaet utenforskap, integrering og samhörighet. Porteføljeplanen legger til grunn at samisk forskning og urfolksperspektiver må være bredere enn i LTP.

[Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport](#) viser hvordan fornorskingspolitikken har skapt langvarige forskjeller, diskriminering og marginalisering av samer og nasjonale minoriteter. Dette kommer til uttrykk på ulike måter i et språklig, kulturelt og geografisk og mangfoldig Sápmi. Dette understreker behovet for tverrfaglig forskning om strukturelle barrierer, og som bidrar til økt kunnskap om samiske samfunn. Slik forskning er avgjørende for å styrke kunnskapsgrunnlaget for

sosial, kulturell og språklig bærekraft i hele landet, og danner et viktig grunnlag for porteføljens overordnede prioriteringer.

Den sikkerhetspolitiske utviklingen i Europa og økende internasjonale interessen for Arktis påvirker samfunnsutviklingen også i Sápmi. Nordområdenes strategiske betydning forsterker behovet for mer kunnskap om samfunns- og næringsliv, styringssystemer og forvaltningsmodeller i Nordområdene. Innsikt i urfolksperspektiver, erfaringsbasert urfolkskunnskap og samspillet mellom det samiske og storsamfunnet er sentralt.

Porteføljen følger også opp Forskningsrådets strategi ved å bidra til et velfungerende forsknings- og innovasjonssystem. Dette innebærer å styrke og videreutvikle forskningsmiljøer, stimulere til nasjonalt og internasjonalt samarbeid og fremme formidling og bruk av forskningsresultater. På denne måten legger porteføljen til rette for kunnskap som er relevant for beslutningsunderlag for samfunns- og næringsutvikling og langsiktig forvaltning i Sápmi og Norge som helhet.

2. Om porteføljen

2.1 Porteføljens avgrensning

Forskningsrådets portefølje av aktive prosjekter omfatter prosjekter som Forskningsrådet finansierer, som har midler fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon eller finansieringskilder. Forskningsrådet har ansvar for å mobilisere søkere til. Forskningsrådet kategoriserer alle innvilgede prosjekter langs ulike dimensjoner, og denne kategoriseringen danner grunnlaget for inndelingen i tolv porteføljer. Porteføljene er ikke gjensidig utelukkende, men kan overlappe i varierende grad, slik at et prosjekt kan inngå i flere porteføljer. Porteføljen for Samisk samfunn og kultur omfatter alle forskningsråds- og EU-finansierte prosjekter slik de er beskrevet nedenfor.

Porteføljen er tematisk bred og omfatter forskning *på* samiske forhold, *for* samiske formål og forskning som skjer *ved samiske institusjoner*. Tematisk har porteføljen dekket følgende hovedtemaer (i henhold til forrige porteføljepå: 1) Historie, kulturarv, kulturuttrykk og minnekultur, 2) Språk, 3) Levekår og befolkningsutvikling, 4) Oppvekst og utdanning, 5) Samfunnsbygging og 6) Klima, miljø og næringsvirksomhet.

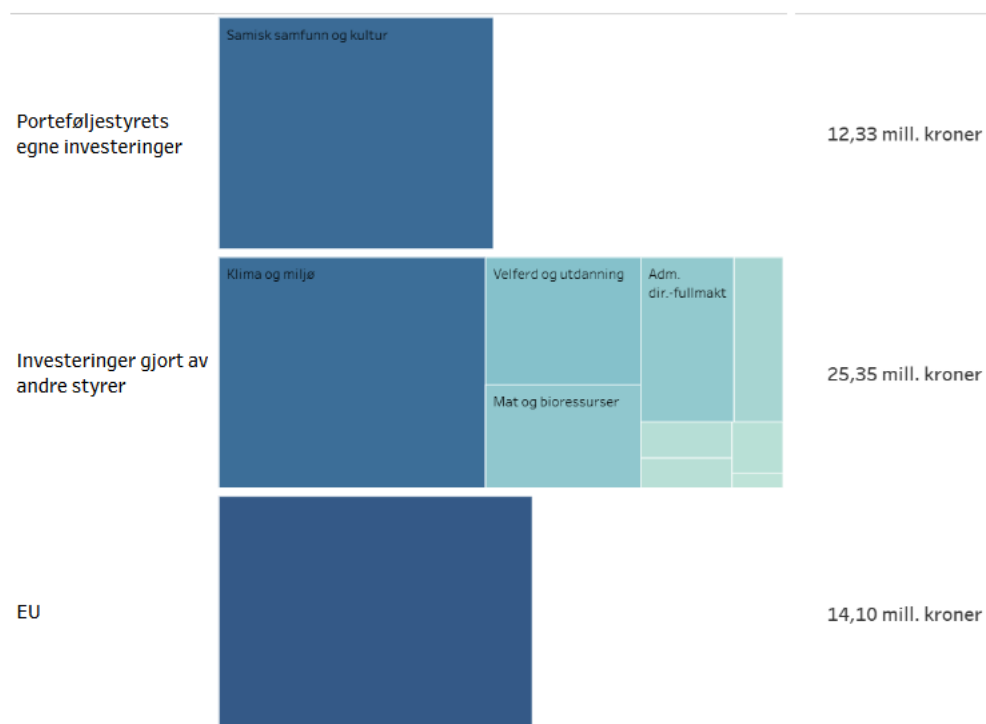
Porteføljen har ingen avgrensning når det gjelder fag, metoder eller teknologier. Selv om porteføljen er *åpen for alle fag*, har den tyngde i humaniora og samfunnsvitenskap. Samtidig har porteføljen blitt mer tverrfaglig med helsefag og naturvitenskapelige fag sammen med samfunnsfag og humaniora.

Porteføljen inkluderer utfordringsdrevet og grunnleggende forskning. Forskningen har relevans for en rekke sektorer, særlig kultur-, språk- og kunnskapsinstitusjoner (museer, språksentre, arkiver, UH-sektoren), helse- og omsorgssektoren, utdannings- og opplæringssektoren, samt forvaltning og politikkutvikling på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Videre er porteføljen relevant for nærings- og samfunnsutvikling, herunder reindrift, andre naturbaserte næringer og areal- og natur- og ressursforvaltning.

2.2 Finansiering

Porteføljen for Samisk samfunn og kultur var i 2025 på totalt på nesten 52 millioner kroner, som vist i figuren under. Av dette utgjorde den målrettede innsatsen fra porteføljestyret 24 % og finansieringen fra øvrige porteføljestyre 49 %. Derav var de største bidragene fra porteføljene for

Klima og miljø, Velferd og utdanning og Mat og bioressurser. Finansieringen fra EUs rammeprogram er 27 %.

Figur 1. Finansieringskilder til prosjektene i porteføljen, 2025. Kilde Forskningsrådet.

I 2025 var det Kommunal- og distriktsdepartementet og Kunnskapsdepartementet som finansierte den målrettede forskningen i porteføljen for samisk samfunn og kultur. I 2026 finansiert disse to departementene til sammen 13,5 mill. kroner. Det har i tillegg vært en positiv utvikling med samfinansiering fra porteføljestyrene Klima og miljø, Velferd og utdanning, Helse og Energi og transport.

2.3 Utvikling av porteføljen

Porteføljestyret har et rådgivningsansvar overfor Forskningsrådets styre. Dette utøves ved å gi råd om sitt porteføljekområde i strategiske saker som budsjettinnspill, strategier, relevante høringer etc. som er av betydning for utvikling og status i porteføljen.

Porteføljestyret vil se egne investeringer i lys av de samlede investeringene i porteføljen og vil basere sine valg på den årlige porteføljeanalysen.

Porteføljestyret vil:

- Styrke grunnleggende fagområder, bygge kapasitet i forskningsmiljøene og dekke kunnskapsbehov som ikke fanges opp i andre porteføljer.
- Samarbeide med andre porteføljestyrever og der dette er hensiktsmessig. Samordning og fellesutlysninger er gode virkemidler for å sikre samiske perspektiver i hele Forskningsrådets portefølje.
- Fremme deltakelse i relevante internasjonale satsinger, som for eksempel Horisont Europa og NordForsk.

3. Mål for porteføljen

Porteføljestyret skal stimulere til grunnleggende og anvendt forskning av høy kvalitet. Målet er å styrke kunnskapsgrunnlaget for samiske språk, kultur, samfunnsliv og næringer, og bidra til bærekraftig samfunnsutvikling og kunnskapsbasert politikk og forvaltning.

Følgende tre mål er satt for porteføljen:

Mål 1: Porteføljen skal bidra til fornyelse og høy kvalitet i samisk forskning.

Måloppnåelse vil bli vurdert på basis av blant annet publiseringer, bibliometriske data, siteringer, rekruttering og norske fagmiljøers attraktivitet som samarbeidspartnere og deres gjennomslag i internasjonale utlysninger.

Mål 2 Porteføljens forskning skal ha høy relevans for samiske samfunn, institusjoner og samiske og norske beslutningstakere.

Måloppnåelse vil bli vurdert blant annet på grunnlag av porteføljens tematiske innretning, tverrfaglig samarbeid, prosjektporteføljens relevans for politiske beslutningstakere, forvaltningen, utdanningssektoren, næringsliv og andre relevante sektorer, samt forskningens omtale/anvendelse i politiske og offentlige prosesser.

Mål 3: Kunnskap, funn og resultater fra porteføljen skal deles og tas i bruk.

Måloppnåelse vil bli vurdert på basis av blant annet utviklingen i bruker- og allmennrettet publisering og formidling, og samarbeid mellom forskere og samfunnsaktører.

4. Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak

Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak bygger på Langtidsplanen og Forskningsrådets overordnede strategi. I tillegg har Forskningsrådet har en rekke policydokumenter og handlingsplaner som utfyller den overordnede strategi, knyttet til blant annet etikk og samfunnsansvar, åpen forskning, kjønnsbalanse og mangfold, rekruttering og internasjonalt samarbeid (se Forskningsrådets [nettsider for forskningspolitikk og strategier](#)). Mange av disse dokumentene inneholder prioriteringer og tiltak som gjelder hele Forskningsrådets portefølje, og de vil dermed komme i tillegg til porteføljestyrets egne prioriteringer og tiltak listet under.

De årlige tildelingsbrevene fra departementene kan introdusere nye tiltak i tillegg til dem som er beskrevet i planen.

Porteføljestyrets fem tematiske prioriteringer bygger på og opp under hverandre og må sees i sammenheng. Prioriteringene er nummerert og ikke rangert. Prioritering 1 og 5 er overordnede prioriteringer for hele porteføljen, mens prioritering 2,3 og 4 gir tematisk retning for porteføljen.

Prioritering 1: Porteføljestyret vil prioritere forskning av høy kvalitet og relevans som styrker samiske språk, kulturarv og kunnskapsgrunnlag.

(Prioriteringen bidrar særlig til mål 1 og 2)

Samiske språk, kulturuttrykk og kunnskapssystemer er grunnleggende for samfunns- og identitetsutviklingen i lokalsamfunn, og for den kulturelle bærekraften i Norge som helhet. Det er behov for økt kapasitet, kvalitet og langsiktighet i forskningen på språk, kulturarv, minnekultur,

historiske prosesser og urfolks-kunnskap. For å sikre høy kvalitet, relevans, økt kapasitet og samfunnsmessig gjennomslag i samisk forskning, vil porteføljestyret benytte tverrgående strategiske virkemidler på tvers av tematiske prioriteringer.

Tiltak:

- styrke kvalitet, kapasitet og rekruttering, særlig der fagmiljøene er små eller sårbare
- stimulere til bruk av samisk som vitenskapsspråk
- fremme metodisk utvikling som ivaretar urfolksperspektiver
- fremme internasjonalt forskningssamarbeid og mobilitet, herunder deltakelse i Horisont Europa og samarbeid med miljøer med sterke urfolkspaglige tradisjoner
- samarbeide med andre porteføljer om felles satsinger innenfor prioriteringene i planen

Prioritering 2: Porteføljestyret vil prioritere forskning som styrker samiske samfunns levekår, helse og sosial bærekraft

(Prioriteringen bidrar særlig til mål 1 og 2)

Det er behov for forskning om levekår, utdanning, oppvekst, befolkningsutvikling, helse og velferd. Dette er områder som ofte påvirkes av historiske forhold, marginalisering, språkbarrierer og geografiske forskjeller. Porteføljestyret vil fremme forskning som kan styrke grunnlaget for politikk-, tjeneste- og samfunnsutvikling.

Tiltak:

- styrke forskning om marginalisering, ekskludering og ulikhet
- styrke forskning om utdanning og oppvekst
- styrke forskning om levekår, helse og velferd
- fremme brukerinvolvering fra lokalsamfunn og næringsliv

Prioritering 3: Porteføljestyret vil prioritere forskning om demokrati, tillit og sikkerhet i et samisk perspektiv

(Prioriteringen bidrar særlig til mål 1 og 2)

Det er behov for forskning som styrker demokrati, tillit og samfunnssikkerhet. Dette innebærer kunnskap om hvordan urfolks rettigheter, institusjoner og kunnskapssystemer bidrar til bærekraftig samfunnsutvikling og robuste lokalsamfunn.

Tiltak:

- styrke forskning om samiske styringsstrukturer, og forholdet mellom disse og andre styringsstrukturer
- styrke forskning om beredskap og urfolksperspektiver i nordområdene

Prioritering 4: Porteføljestyret vil prioritere forskning og innovasjon om miljø- og ressursforvaltning og næringsutvikling i samiske områder

(Prioriteringen bidrar særlig til mål 1 og 2)

Klimaendringer og økende press på areal-, natur og ressursforvaltning, påvirker næringsutvikling og livsformer. Raske samfunnsendringer gjør det nødvendig å styrke kunnskapsgrunnlaget disse forholdene, herunder reindrift og tradisjonskunnskap.

Tiltak:

- styrke forskning og innovasjon for bærekraftig næringsutvikling
- styrke forskning som innlemmer urfolkskunnskap i klimarelaterte problemstillinger
- styrke forskning om bærekraftig areal-, natur og ressursforvaltning

Prioritering 5: Porteføljestyret vil prioritere at kunnskap, funn og resultater fra porteføljen deles og tas i bruk

(Prioriteringen bidrar særlig til mål 3)

Porteføljestyret vil styrke formidling, tilgjengelighet og bruk av kunnskap.

Tiltak:

- styrke samarbeid og kunnskapsdeling mellom forsknings- og innovasjonsaktører, nærings- og samfunnsaktører, offentlig forvaltning og allmenheten
- legge til rette for at doktorgradsprosjekter kan utvikles i samarbeid mellom forskningsmiljøer, næringsliv og offentlig sektor